

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Suomen Arkkitehtiliitto on tutustunut lausunnolla olevaan ehdotukseen kulttuuriperintöstrategiaksi ja haluaa muistuttaa, että rakennettu ympäristö on erittäin tärkeä osa kulttuuriperintöä. Se ympäröi meitä kaikkialla ja on kansallisvarallisuuttamme. Arkkitehtuurin pitäisi mielestämme näkyä vahvemmin strategiassa.

Strategian tavoitteet ovat hyviä, mutta koska kulttuuriperintö on laaja-alaista, on strategiasta tullut kokonaisuutena hankalasti hahmotettava ja ydinviestit tuntuvat hukkuvan massaun. Toisaalta siinä ei mennä kovin syvälle minkään erityisalan kysymyksiin. Kun strategian pohjalta laaditaan tarkempi toimeenpanosuunnitelma, on siinä toivottavasti mahdollisuus ottaa huomioon kulttuuriperinnön eri alojen ulottuvuuksia tarkemmin.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Strategian suhde Arkkitehtuuripoliittiseen ohjelmaan jää epäselväksi. Rakennettu ympäristö ja arkkitehtuuri on oleellinen ja ohittamaton osa kulttuuriperintöä. Vuoden 2022 tammikuussa julkaistussa Apoli2020 ohjelmassa kulttuuriympäristö on tuotu esille. Tämä ei kuitenkaan riitä. Myös kulttuuriperintöstrategiassa olisi tärkeää tuoda selkeästi ja vahvasti esille rakennetun ympäristön osa osana kulttuuriperintöä, jotta ymmärrettäisiin jokaisen vastuu kulttuuriympäristön, sen arkisenkin, kunnossapidosta.

Rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ovat useimmiten rakennuksia, joita koskee useampi laki ja säädös. Näitä arvokohteita on rakennuskannasta häviävän pieni osa. Tämän lisäksi ohjelmassa tulisi huomioida yhdyskuntarakenteen taso. Olemassa oleva rakennettu ympäristö on koko ajan

ympärillämme ja on osa kulttuuriperintöä myös maisema- ja kaupunkikuvallisina kokonaisuuksina, ei vain arvokkaiksi nostettuina erillisinä kohteina.

Kulttuuriperinnön piiriin kuuluvat rakennusperinnön ohella myös suomalaiset kulttuurimaisemat; esimerkiksi maaseudun kyläkuvat ja urbaani kulttuurimaisema. Kulttuuriympäristönäkökulman vahvistaminen on tärkeää käynnissä olevan tiivistyvän kaupunkirakenteen muutoksen ja toisaalta tyhjentyvien kulttuuriympäristöjen kehityksen piirissä. Ympäristön modernisoitumisen vaikutuksia kulttuuriympäristöjen kehitykseen on maassamme kritisoitu pitkään ja varmasti myös aiheellisesti. Kulttuuriympäristönäkökulman vahvistaminen tukee kulttuurisen kestävyuden myönteistä vaikutusta jokaisen kansalaisen elämässä ja identiteetissä.

Strategiassa ei näy kulttuuriperinnön uudistaminen ja uuden luominen, vaikka määritelmän mukaan kulttuuriperintöä uudistetaan, säilytetään ja siirretään tuleville sukupolville. Kun esimerkiksi kaupunkikuva muuttuu jatkuvasti ja uutta arkkitehtuuria syntyy, uutta kulttuuriperintöä luodaan koko ajan.

Strategiassa ei mainita erityisesti kirkollista rakennusperintöä. Seurakunnat joutuvat tällä hetkellä luopumaan tiloistaan taloudellisista syistä. Sisäilmaongelmat tuntuvat oikeuttavan purkamaan arvokkaitakin kohteita. On pohdittava, mitä tämä tarkoittaa kirkollisen kulttuuriperinnön kannalta. Kun rakennusten omistaja vaihtuu, myös suojelustatus vaihtuu. Kun rakennusten käyttäjä vaihtuu, myös käyttötarkoitus vaihtuu.

Kommenttinne lukuun 5.1

Kulttuuriympäristön arvostus muuttuu ajan myötä. Esimerkiksi kulttuuriympäristöjen listauksiin voidaan ottaa mukaan uudempiakin kohteita, mutta niiden arvottaminen katsotaan mahdolliseksi vasta noin 30 vuoden kuluttua rakentamisen ajankohdasta. On kuitenkin tärkeää, että myös uudemmissa kohteista ja ympäristöistä keskustellaan. Se on tapa ottaa ne aktiivisesti osaksi omaa ja yhteistä kulttuuriperintöä.

Rakennusten pitkän elinkaaren aikana niitä koskeva säädösympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Nämä säädösmuutokset eivät saa vaarantaa rakennuskulttuuriperinnön säilymistä, joten niiden on oltava alisteisia rakennusten suojelutavoitteille.

Kommenttinne lukuun 5.2

Eryteisesti rakennetun ympäristön kannalta on tärkeää muistaa, että kulttuuriperintöarvot, luontoarvot ja ekologisen kestävyuden tavoitteet on sovittava yhteen. Ne voivat joskus olla ristiriidassa keskenään. Kestävyys on aina monien asioiden summa. Tärkeintä olisikin aina kohdekohtaisesti käydä eri arvokohdat läpi ja kysyä, mikä tässä kohteessa on paras ratkaisu.

Kestävän korjaamisen kannalta jopa energiatehokkuuslaki ja tuleva rakennuslaki eivät tue korjaamista perinteisillä rakentamisen tavoilla ja -tekniikoilla. Korjausrakentamisessa rakennusperinnön säilymisen tulee olla ensisijainen painotus. Silloin korjaustavan valinta perustuu laajaan arvojen analyysiin ja niitä kohteessa edustavien ominaispiirteiden tunnistamiseen. Tekniikkaa voidaan parantaa vain, mikäli säilyminen ei vaarannu.

Rakennettua kulttuuriperintöä ja siihen liittyviä taitoja ja menetelmiä voidaan säilyttää ja ylläpitää korjausrakentamisen ohella myös uudisrakentamisessa, kun rakennetaan uutta perinteisin rakennustavoin. Perinteinen rakennuskulttuuri on myös ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kannalta kestävä, sillä se hyödyntää paikallisia materiaaleja ja osaamista luoden paikallista sosiaalista ja kulttuurista pääomaa.

Kulttuuriympäristön säilymisen kannalta erittäin hyviä esityksiä toimenpidellinjauksiksi ovat vajaakäytössä olevan rakennusperintökohteiden kartoittaminen ja rakennuksen vähähiilisyiden, kiertotalouden ja ominaispiirteet huomioon ottavien korjauskonseptien kehittäminen.

Uutena toimenpidelinjauksena ehdotamme, että ilmastonmuutoksen tarkastelussa otetaan aina huomioon myös kulttuuriperintöön liittyvä tieto.

Kommenttinne lukuun 5.3

Sivulla 38 olevaan kulttuuriperintöalan kytköksiin on lisättävä yhdeksi osa-alueeksi rakentaminen.

Kulttuuriperinnön perustutkimuksen lisäksi myös koulutuksen resurssien turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Monitieteiset tutkimusohjelmat ovat erittäin tärkeitä. Rakennetusta ympäristöstä tarvitaan lisää tietoa. Esimerkiksi kun vanha rakennus on otettu uuteen käyttöön, pitäisi tutkia, kuinka se on tuottanut lisäarvoa ja onko arvo kohonnut. Olisi kyettävä osoittamaan tieteellisesti, kuinka rakennuksen vanhuus liittyy sen arvoon ja kyetä erottamaan rakennuksen kunto ja ikä toisistaan.

Kommenttinne lukuun 5.4

Rakennettuun kulttuuriperintöön liittyen kestävyys on suoraan myös laadun tarkkailuun liittyvä tekijä: kuinka pidetään kirkkaana ne arvot, jotka ovat kohteen kannalta olennaisia. Rakennettuun kulttuuriperintöön pohjautuvien matkailupalvelujen luominen ja opetusmateriaalien tuottaminen ovat esimerkkeinä sellaisista aloista, joissa myös rakennusperintöön liittyvä asiantuntemus on tärkeää pitää mukana.

On erittäin tärkeää, että yhteiskunta huolehtii taloudellisten edellytysten luomisesta kulttuuriperinnön suojeluun ja hoitoon. Julkista rahoitusta rakennusperinnön vaalimiseen tulee suunnata nimenomaan omistajien ja osallisten yhteistyön sekä asiantuntijoiden ja tutkijoiden ja näiden verkostojen kestävään, ominaispiirteet huomioivaan rakentamiseen ja rakennusten käytön edistämiseen.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

On pidettävä mielessä, että kulttuuriperinnöllä on arvo sinänsä, joka ei ole Kulttuuriympäristön

Erityisesti rakennetun kulttuuriympäristön yhteiskunnallinen ja taloudellinen vaikutus on erityisen suuri. Rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyy suuri joukko elinkeinoja ja korjausrakentaminen on suuri työllistäjä. Tästäkin syystä rakennetun ympäristön kulttuuriperintö tulee nostaa strategiassa näkyvämpään asemaan.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Strategian toimenpiteissä korostetaan tutkimuksen tärkeyttä. Tieteellisen tiedon hyväksikäyttö on tästä huolimatta unohtunut itse strategiasta tai siihen ei ainakaan viitata. Linjauksien ja toimenpiteiden olisi perustuttava syntyneeseen näyttöön ja tutkimukseen eikä ideologisiin näkemyksiin.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Tämä on erittäin tärkeää, koska sillä voidaan suunnata toimenpiteitä vielä tarkemmin eri alojen erityiskysymykset huomioiden. Se varmistaa myös paremmin ohjelman toimenpiteiden edistymisen ja toteutumisen.

Toimenpidesuunnitelmassa voisi myös pyrkiä erittelemään toimenpiteitä lyhyen ja pitkän tähtäimen toteutettavuuden kannalta sekä tarkastella niitä mahdollisten toteuttavien tahojen ja resurssien kannalta. Myös avoin kutsu toimeenpanon suunnitteluun voisi toimia?

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Workshop-tyyppiset tapaamiset ja kyselyt. Tiedon levittäminen webinaarein myös keskeistä. Tulemme erittäin mielellämme aktiivisesti mukaan toimeenpanosuunnitelman laatimiseen.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Suomen Arkkitehtiliitto on paitsi ammatillinen myös aatteellinen järjestö. Työmme keskiössä on rakennetun ympäristön laatu ja siitä huolehtiminen. Jäsenkuntamme koostuu kulttuuriympäristön asiantuntijoista, jotka ovat säilyttämässä vanhaa olemassa olevaa ja luomassa uutta tulevaa kulttuuriperintöä. Näemme oman roolimme keskeisenä kulttuuriperinnön strategian toimeenpanossa rakennetun ympäristön osalta.

Korpelainen Heini
Suomen Arkkitehtiilitto - Korjausrakentamisen ja rakennusperinnön
toimikunta